

Vissen in de vijvers

Deze aflevering van *Facta* wordt bijna helemaal in beslag genomen door reacties op het artikel *Voertaal: Engels! Over de toekomst van het Nederlands als wetenschapstaal* in de vorige aflevering van *Facta*. Daarin reageerde Dick Pels op het KNAW-advies *Nederlands, tenzij... : tweetaligheid in de geestes- en de gedrags- en maatschappijwetenschappen*. Aan het eind van zijn stuk verwees hij naar Abram de Swaan, die eerder het dilemma van culturele elites in een 'achterstandsituatie' formuleerde: 'Kies voor de kosmopolitische strategie en leer een wereldtaal (als tweede taal) met het doel om (weliswaar met een handicap) te kunnen concurreren met veel meer producenten in een veel grotere markt. Of kies voor de lokale strategie: houd je bij de kleinere taal en concurrer met slechts enkele anderen voor een veel beperkter publiek. Wil je een kleine vis in een grote vijver zijn of liever een grote vis in een kleine vijver?' Die vis, dat bent u. We ontleenden aan het artikel van Dick Pels vier stellingen:

1. *Nederlands heeft als wetenschapstaal geen toekomst. Die toekomst is aan het Engels. Publiceren in het Engels, en zelf daarmee onderwerpen aan de internationale wetenschappelijke concurrentie, is de enige garantie voor werkelijke kwaliteit.*
2. *De Nederlandse taal, als medium voor algemene beschouwingen op het gebied van cultuur en politiek, moet worden gehervat. Het huidige academische internationaliseringbeleid en de dwang van de outputmetingen vormen een ernstige bedreiging voor de positie van het Nederlands als algemene cultuurtaal. De categorie van algemeen culturele tijdschriften moet als geheel in het academische puntenstelsel een aparte status krijgen en hoger worden gewaardeerd.*
3. *De dominantie van het Engels leidt tot de dominantie van Anglo-Amerikaanse maatstaven, modellen, stijlen, en paradigma's. Daarom is een kritische adoptie van het Engels nodig en/of de ontwikkeling van een 'Euro-English': een taal die de gebruikers ervan in staat stelt zich hier juist tegen te verzetten, en haar op (grotere) voet van gelijkheid te delen met de native speakers.*
4. *Nederlandstalige wetenschappelijke artikelen worden vaak te gemakkelijk gepubliceerd en kunnen niet voldoende worden geïnspecteerd door anderen. Buitenlandse collega's bijvoorbeeld, wiens werk wordt besproken, hebben geen zicht op Nederlandstalige publicaties.*

Dick Pels bekritiseerde opvattingen van Abram de Swaan en Kees Schuyt. De eerste drie stellingen werden aan hen voorgelegd en aan Mark Bovens (redactievoorzitter *Beleid & Maatschappij*), Jet Bussemaker (voorzitter van de Sectie Praktijkpolitologen van de NKWP), Huib Pellikaan (voormalig *managing editor* van *Acta Politica*) en Romke van der Veen (voorzitter NVMC). Hun reacties - slechts Schuyt reageerde na twee toezeggingen niet - vormen het eerste deel van dit speciale katern. Daaraan is die van Paul ten Have toegevoegd. Hij reageerde op de oproep in de vorige aflevering.

De eerste, tweede en vierde stelling werden in de volgorde 1, 4 en 2 aan de (hoofd)redacteuren van een aantal Nederlandstalige tijdschriften voorgelegd: *Sociale wetenschappen*, *Res Publica*, *Tijdschrift voor Sociologie* en het *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*. Het tweede deel bestaat uit hun reacties. Het derde deel wordt gevormd door de reacties van de (hoofd)redacteuren van vier Engelstalige tijdschriften: *Etnofoor*, *Netherlands' Journal of Social Sciences*, *Focaal* en *Acta Politica*. Zij gregen de eerste, derde en vierde stelling in de volgorde 1, 4 en 3 voorgeschoteld.

De reacties laten samen zien hoe het er op de werkvloer van de maatschappijwetenschappen aan toegaat. Met Pels verschilt de een wat meer en de ander wat minder van mening. Allen zien het belang van het publiceren in het Engels. Vrijwel iedereen ziet een toekomst voor wetenschappelijke publicaties in het Nederlands. Niet iedereen ziet de essayistiek als een wetenschappelijke activiteit. De toekomst van de Nederlandstalige tijdschriften is misschien niet rooskleurig, maar verdwijnen mogen ze niet. Van de overheersing van de Angelsaksische maatstaven en paradigma's zijn velen zich bewust. Uit de stukken zijn interessante suggesties voor de inhoud en organisatie van de wetenschap te halen. Niet onverwacht, wel in het oog springend is de uitgesproken afschuw van de beoordelingssystemen aan faculteiten. Publicaties in het Nederlands tellen niet of nauwelijks mee. Daarop zullen de universiteits- en faculteitsbesturen moeten worden aangesproken.

Wie zou dat kunnen doen? Misschien is het iets voor de beroepsverenigingen, of voor zoiets als de verkenningcommissie sociologie, om die beoordelingssystemen te inventariseren en de gevolgen daarvan voor de onderzoekers en voor de ontwikkeling en positie van de wetenschap te analyseren.

Henk Jansen